

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора Рассказової Ольги Ігорівни,
на дисертацію Поліщук Олени Андріївни
„Трудова реабілітація осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах
реабілітаційних центрів”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка

На шляху євроінтеграції основними тенденціями розвитку української держави стають демократизація та гуманізація суспільних відносин, що актуалізують необхідність залучення вразливих верств населення, серед яких люди з інвалідністю є однією з найбільш чисельних груп, до повноцінного функціонування в соціумі. Створення у суспільстві сприятливих умов для розкриття соціально цінного професійного потенціалу кожної особистості, незалежно від стану її здоров'я, становить сьогодні актуальну проблематику, якій присвячено дисертаційне дослідження О. А. Поліщук, де репрезентовано результати наукового пошуку авторки щодо розробки системи трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах регіональних реабілітаційних центрів.

Нагальність та доречність проведення подібного дослідження в сучасних умовах посилюється у зв'язку з поступовим наближенням нормативної бази системи освіти України до вимог міжнародного законодавства цьому руслі нашою державою вже зроблено низку суттєвих кроків, оновлено законодавство, що забезпечує сьогодні безперервність навчання осіб з особливими освітніми потребами, їх успішну професіоналізацію та працевлаштування (Закони України „Про освіту”, „Про освіту осіб з обмеженими можливостями здоров'я” тощо; накази Міністерства освіти і науки України „Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю”, „Про організацію інтегрованого навчання інвалідів у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації незалежно від форми власності і підпорядкування”, „Концепція розвитку інклюзивної освіти” тощо).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім й забезпечується чіткою структурою роботи, що відображає логіку дослідження. За визначеною послідовністю подання матеріалу авторкою у двох розділах: проаналізовано стан наукової розробленості проблеми, виявлено історичні, соціокультурні передумови становлення й формування концепції трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я; визначено сутність та структуру трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я; схарактеризовано особливості та стан трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах реабілітаційних центрів, теоретично обґрунтовано, змістовно розроблено систему трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах регіональних реабілітаційних центрів, схарактеризовано процес упровадження розробленої системи в діяльність регіональних реабілітаційних центрів та експериментально перевірено її результативність. Після кожного розділу дисертації наведено ґрунтовні та змістовні висновки. Дисертація містить також загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

Об'єкт, предмет, мета й завдання дослідження не викликають заперечень. У процесі роботи дисертантка використала теоретичні, практичні, статистичні методи дослідження, визначила широку теоретичну базу, обґрунтувала теоретичні засади дослідження та науково обґрунтовано й експериментально перевірено результативність системи трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в діяльності реабілітаційних центрів.

Серед суттєвих умовиводів, що, на нашу думку, свідчать про отримання дисертанткою дійсно нового знання, наголосимо, зокрема, на:

- розкритті нею сутності трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я як відновлення знижених або втрачених можливостей щодо виконання професійних функцій, вибір професії та адаптацію до неї осіб з обмеженими можливостями, залучення до трудової діяльності таких осіб за вже опанованою раніше або новою професією. Визначенні складників трудової реабілітації, таких як: професійний відбір, професійна перепідготовка,

перекваліфікація, спрямовані на працевлаштування осіб з інвалідністю у звичайних виробничих умовах і в спеціально створених;

- обґрунтуванні системи трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах регіональних реабілітаційних центрів, спрямованої на надання особам з інвалідністю можливості брати участь у соціальному та економічному житті через оволодіння ними певним обсягом професійних знань, умінь і навичок, розвиток особистості в умовах спеціально організованого освітньо-професійного та соціально-реабілітаційного процесу, органічно поєднаного з іншими формами реабілітації та інтеграції в суспільство;

- визначенні та характеристиці компонентів такої системи: цільовий (соціальне замовлення, мета, завдання, принципи), суб'єкт-суб'єктний (суб'єкти та об'єкт трудової реабілітації), змістовно-технологічний (зміст, умови, форми, методи, засоби), результативний (результат реабілітаційного процесу та критерії й показники щодо його оцінки); обґрунтовано та розроблено авторську регіональну комплексну Програму діяльності реабілітаційних центрів як орієнтовну основу науково-методичного супроводу розробленої системи.

Відзначимо, що суттєвою ознакою дисертації є її науково-практична спрямованість. У цьому питанні нам імпонує послідовність авторської позиції, а саме те, що вченою розроблено та апробовано методичне забезпечення обґрунтованої нею системи, зокрема створена авторська регіональна комплексна Програма діяльності реабілітаційних центрів; підготовлено інформаційно-методичні матеріали для працівників реабілітаційних центрів та представників громадськості щодо використання інноваційних форм і методів соціально-педагогічної роботи з людьми з інвалідністю; розроблено програмно-методичні матеріали для студентів спеціальності „Соціальна педагогіка”, „Соціальна робота”, „Практична психологія”, „Корекційна освіта”; дібрано та змістовно розроблено соціально-педагогічні технології реалізації

процесу трудової реабілітації та професійної орієнтації осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Практичне значення дослідження підтверджується й широкою можливістю використання результатів дисертаційної роботи в практиці реабілітаційних установ загального та спеціалізованого профілів, загальноосвітніх шкіл. Узагальнення дослідниці можуть бути рекомендовані для ознайомлення батькам дітей, які мають обмежені можливості здоров'я, під час розгляду питань їхньої професійної орієнтації та трудової реабілітації; використані у процесі підготовки фахівців з соціальної роботи у педагогічних навчальних закладах різних рівнів акредитації, у роботі викладачів закладів вищої освіти, фахівців обласних і районних центрів ранньої соціальної реабілітації тощо.

Матеріали дисертаційної роботи О. А. Поліщук мають достатній рівень апробації, їх висвітлено у 14 публікаціях (13 – одноосібні), з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, одна – у зарубіжному періодичному виданні, одна – у виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз.

У цілому, високий рівень виконання роботи забезпечено обґрунтованістю, змістовністю, науковою новизною, практичним значенням одержаних результатів, використанням значної кількості джерел, зокрема й соціально-педагогічного характеру. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення дослідження не викликають сумніву.

Поставлені в науково-дослідній роботі завдання знайшли своє відображення і розв'язання у тексті дисертації та авторефераті, що є взаємно відповідними. Наукова робота оформлена згідно з усіма чинними в Україні вимогами до кандидатських дисертацій.

Усе зазначене вище дає підстави вважати, що наукова робота О. А. Поліщук – результат ґрунтовного соціально-педагогічного дослідження – є завершеною працею.

Водночас, дисертаційне дослідження не позбавлене дискусійних моментів, які хочемо висловити у вигляді зауважень і пропозицій.

1. Вважаємо, що авторці варто було б більш докладно пояснити різницю між трудовою та професійною реабілітацією. Обидва ці терміни зустрічаються у п.п.1.3, коли мова йде про діяльність реабілітаційних центрів, отже потребує уточнення їх співвідношення.

2. На нашу думку, робота б виграла якщо б авторка приділила більшу увагу розкриттю сутності модерної неосоціальної моделі інвалідності у контексті розширення можливостей трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

3. Дещо незрозумілим є віковий ценз клієнтів центрів трудової реабілітації. У першому розділі дослідження мова йде про осіб від повноліття до похилого віку, у експериментальному дослідженні авторка говорить в основному про молодь.

4. За нашим переконанням, при розробці системи трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах регіональних реабілітаційних центрів авторка достатньою мірою не обґрунтувала у організаційному та практично-методичному аспекті свою позицію у питанні взаємодії різних осередків реабілітації, що часто навіть мають різне підпорядкування (заклади освіти, реабілітаційні заклади, осередки соціокультурної сфери тощо).

5. У параграфі 2.2., де висвітлюється реалізація системи трудової реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах регіональних реабілітаційних центрів, зустрічаються частини описово-методичного характеру. Натомість, ми рекомендували б авторці посилити аналітичну подачу матеріалів дослідження.

6. У якості рекомендацій вважаємо за доцільне у подальшому опублікувати методичний доробок, отриманий у результаті проведеного дослідження, для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та інших суб'єктів соціально-педагогічної роботи.

Висловлені зауваження в цілому не знижують теоретичної та практичної значущості роботи.

Є всі підстави стверджувати, що дисертаційна робота **Поліщук Олени Андріївни „Трудова реабілітація осіб з обмеженими можливостями здоров'я в умовах реабілітаційних центрів”** є актуальним, самостійним, завершеним науково-педагогічним дослідженням, яке має важливе значення, конкретну теоретичну й практичну цінність для сучасної теорії і методики соціальної роботи та за своїм змістом, рівнем новизни й практичного значення отриманих результатів відповідає пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Комунального закладу
“Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

О. І. Рассказова

Підпис	<i>Рассказовой О.И.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Начальник відділу кадрів	<i>[Signature]</i>
« 05 »	12 20 18 рік